

Spirituele, sociale en ecol

Volkert Engelsman over het gezond

Preparaten in de compost
maken de natuurlijke
levensprocessen intelligent.
Meditatie sterkt de sociale
levensprocessen.

'Dat is toch magisch?!' Volkert Engelsman, CEO van handelsbedrijf Eosta, vertelt vol vuur over het wonder van de compost en hoe vruchtbaar die is voor de aarde. Derk Klein Bramel en Ellen Winkel vragen hem of hij een parallel ziet met het gezond maken van de samenleving. Wat is de compost in de economie? Of de humus in de samenleving? *Tekst_Ellen Winkel en*

Derk Klein Bramel Foto's_ Eosta

Vanuit het raam van zijn werkkamer in Waddinxveen kan Volkert Engelsman (1957) in de verte de nieuwbouw zien: Eosta bouwt een nieuw hoofdkantoor en distributiecentrum met een oppervlak van 19.500 vierkante meter, alles volledig duurzaam en circulair. Zijn groene ambities zijn afgelopen najaar bekroond met de eerste plek bij de Duurzame 100 van dagblad Trouw. Het ondernemen zit hem in zijn bloed. Ook zijn grootvader en vader waren ondernemers.

over werken aan zingeving en aan de rode lijn in je biografie. Meditatie helpt om het vermogen te ontwikkelen intuïtief de juiste keuzes te maken. 's Avonds mediteer ik en ik neem vragen mee de nacht in. Eén, twee, drie dagen later komt de ingeving. Dit 'inzetten van de kracht van de nacht' breng ik ook in bij de denktank voor het lesprogramma van de MBA-opleidingen in Rotterdam. Kan geen kwaad voor studenten die in het bedrijfsleven terechtkomen."

ken gehad. Dan komen ook de ontwikkelingen op deze drie niveaus ter sprake."

"Als je de woorden van Rudolf Steiner wilt gebruiken, dan gaat het hier over het Saturnus-, zon- en maankarma. Saturnus is verbonden met je wezenskern, je rode draad door meerdere aardelevens heen. Het zonne-karma met je affiniteiten en ontmoetingen, je maan-karma met lichamelijkeheid. Maar als ik tegen die hefttruckchauffeur over Steiner en Saturnus zou beginnen, dan

ogische compost maken van de samenleving

De kracht van de nacht

"Otto Scharmer wijst op een drievoudige kloof", begint Volkert Engelsman, als antwoord op onze vraag naar het vruchtbaar maken van de samenleving. "Er is een ecologische kloof (mensen zijn vervreemd van de natuur), een sociale kloof (mensen zijn vervreemd van elkaar) en een spirituele kloof (mensen zijn vervreemd van zichzelf)."

Op al deze drie niveaus moet een omvormingsproces plaatvinden, legt hij uit, en om dat in gang te kunnen zetten is het overbruggen van de spirituele kloof – het werken aan jezelf – de eerste stap. "Dat gaat

Dream, dance, deliver

"Vraag een willekeurige chauffeur van een hefttruck in ons distributiecentrum naar 'Dream, Dance en Deliver', en hij kan je uitleggen waar dat over gaat." Alle Eostamedewerkers werken vanuit dit '3D-model', dat overeenkomt met de eerder genoemde drie niveaus. *Dream* (en *Differentiate*) gaat over het worden wie je bent (met als tegenpool *fake*). *Dance* (versus *freeze*) gaat over meebewegen en samenwerken met anderen en *deliver* (versus *fail*) over doen, het op de grond zetten van dingen. "We hebben net weer rond de 100 eindejaars-gesprek-

weet hij echt niet waar ik het over heb. Toch werkt hij eraan via onze 3 D's."

Volkert – die op zijn 15de al graag boeken las van Goethe, Schiller en Steiner – verstaat de kunst om antroposofie te vertalen naar de dagelijkse praktijk in het bedrijf, op een eigentijdse manier. "Als je je verbindt met de wereld, ontstaat authenticiteit."

Duurzaamheidsbloem

Via de 'duurzaamheidsbloem' (zie afbeelding) maakt Eosta transparant hoe haar leveranciers (boeren en tuinders) presteren op duurzaam en sociaal gebied. Op een

ananas in de winkel zit een sticker met deze bloem en een 'Nature & More code'. Via deze code kan een klant op internet zien wie de mens is achter de ananas, en hoe die ananas-teler zich inzet voor bodem, water en de andere thema's genoemd in de bloemblaadjes. In de bloem zijn de vier natuurrijken aarde, water, lucht/licht en vuur zijn herkenbaar. Deze representeren 'planet'. De termen *freedom*, *justice* en *solidarity* in het hart van de bloem representeren 'people' en sluiten aan bij de sociale driegeleding.

De laatste jaren voegt Eosta prijsplaatjes toe aan de bloem, die laten zien dat biologische producten veel minder kosten afwentelen op de samenleving. Met slogans als 'Eet biologische appels en bespaar 27 ziekte-dagen per hectare per jaar' en 'Koop biologische peren en red 6 kuub vruchtbare bodem' draagt deze campagne bij aan bewustwording: er kan geen sprake zijn van een eerlijk speelveld in de markt zolang de kosten van *people* en *planet* afgewenteld worden op de belastingbetaler of toekomstige generaties.

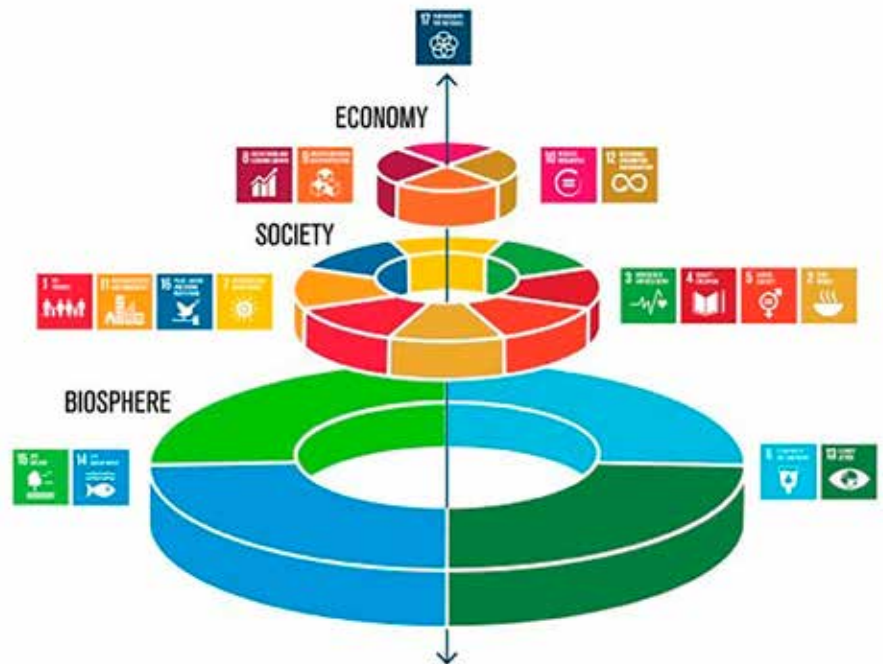
Samen met een brede coalitie van internationale partners zet Eosta zich in voor dit thema True Cost Accounting, wat Volkert de eerste plek in de Trouw Duurzame 100 opleverde. "Beetje raar natuurlijk, zoiets is nooit de verdienste van één iemand, eerder een co-creatie van de juiste mensen die op het juiste moment bij elkaar komen. Onze rol is wel om verbanden te maken en verbanden te leggen. We zien dat de mannen in krijtstreep van de Natural Capital Coalition (die voor een bijeenkomst in het financiële hart van London een complete

grasmat laten uitrollen in het gebouw) met hetzelfde bezig zijn als de biodynamische boer. Daar moet je open voor staan. Duurzaamheid begint in te dalen in het DNA van de financiële sector en daarmee ontstaan ongekende kansen. We lijken met ons True Cost Accounting initiatief een open zenuw in de tijdgeest van de samenleving te raken."

Profit 2.0

Transparantie, de duurzaamheidsbloem en de eerder genoemde '3D-aanpak' zijn voor Eosta manieren om als bedrijf te bouwen aan brug-gen over de drievoudige kloof. Voor de aarde in zijn geheel zijn er de Sustainable Development Goals (SDG's), die de Verenigde Naties

eind 2015 hebben vastgesteld. Volkert: "Deze 17 doelen voor duurzame ontwikkeling worden veel overzichtelijker als je ze ordent, zoals de Zweed Johan Rockström heeft gedaan met zijn 'SDG weddingcake'. Ook hier komen de drie niveaus terug (zie afbeelding): op het niveau van de biosfeer (*planet*) ligt de ecologische kloof, op maatschappelijk niveau (*people*) ligt de sociale kloof en op economisch niveau (*profit*) de spirituele kloof. "De economie moet toe naar een nieuwe invulling van profit, inclusief kosten van *people* en *planet*. *Prosperity* zou eigenlijk een betere term zijn. Met de wijze waarop je winst of prosperity definieert, beantwoordt je uiteindelijk een zingevingsvraag. Daarvoor moet je onder-

scheid kunnen maken tussen kleine 'ego-winstjes' en 'menschelijkheidswinst'. Of, zoals we dat bij ons noemen: *dream* en *differentiate*." "Wij werken samen met grote partijen (levensmiddelenbranche, financiële wereld, overheid, VN-organisaties) aan de ontwikkeling van een instrument voor de financiële sector, waarmee ook de kosten en baten voor *people* en *planet* in kaart gebracht kunnen worden. Er moet een nieuw verdienmodel komen, zodat geen kosten meer kunnen worden afgewenteld. Bedrijven zouden niet alleen over financieel kapitaal, maar ook over natuurlijk en sociaal kapitaal verantwoording moeten afleggen. Je komt dan in het domein waar je de perverse prikkels kunt aanpakken die voortkomen uit de systeemfout in onze economie. Tenslotte staat niemand 's ochtends op met het idee om de bodemvruchtbaarheid of het klimaat verder om zeep te helpen."

"Correct rekenen is een instrument om licht te laten schijnen in de duistere spelonken van de economie. Als bedrijven een winst- en verliesrekening moeten maken die niet alleen de resultaten toont van het financieel kapitaal, maar ook van natuurlijk en sociaal kapitaal, dan krijgen bedrijven die kosten blijven externaliseren straks geen toegang meer tot kapitaal. Het is een instrument dat de begrippen 'kosten' en 'winst' omvormt. Er ontstaat 'inclusieve winst'. Profit 2.0."

Composteringsproces

"Die omvorming van het winstbegrip kun je vergelijken met het composteringsproces.

Dure sinaasappels

Wim Goris – redactielid Dynamisch Perspectief – kocht twee netjes sinaasappels bij zijn buurtwinkel om de hoek. Die waren daar in de aanbieding. Hij beschrijft hieronder zijn berekening.

Op weg naar huis bedacht ik dat ze niet biologisch geteeld zijn (wat ik natuurlijk heus wel wist!). De netjes voelden ineens een stuk zwaarder. Want mijn sinaasappels zijn eigenlijk een stuk duurder dan wat ik heb betaald. Hoeveel duurder, dat ga ik opzoeken op de website van Eosta.

Stap 1: download Report True Cost Accounting for Food, Farming and Finance (TCA-FFF) van www.eosta.com

Stap 2: p. 23, 3.3.5 Oranges Dashboard

Prijsverschillen per kilo:

Health € 0,08

Climate € 0,03

Water € 0,00

Soil € 0,04

Subtotal € 0,15 per kg.

Mijn 4 kilo sinaasappelen zijn dus eigenlijk (4 x € 0,15 =) € 0,60 duurder.

Dat verschil moet de gemeenschap ophoesten.

Stap 3: inkomenseffect.

Daarnaast gaat er € 0,33 per kg. aan inkomen (Livelyhood) naar een reguliere (non-organic) teler, in plaats van naar een biologische (organic) teler. Economisch gezien lijkt dat niet uit te maken, het is immers de een – of de ander. Maar zonder die biologische teler zou je deze berekening niet eens kunnen maken! Voor wie kies je? Vermenigvuldigd met 4 kilo heb ik de biologische sinaasappelteler mooi € 1,32 door de neus geboord.

Stap 4: totaal effect

Bij elkaar genomen blijken mijn twee netjes sinaasappels van vanochtend € 1,92 zwaarder te zijn dan ik op het oog af had ingeschat.

Bij het maken van compost begin je met afstervende landbouwresten. In vier fases worden die omgezet tot vruchtbare, colloïdale humus. Er ontstaat nieuwe vitaliteit. Dat is toch magisch?! Via een warmte-, lucht-, water- en minerale fase wordt een nieuwe microkosmos gecreëerd, een stabiel ecologisch evenwicht, een symfonie van micro-organismen die op een perfecte wijze samenwerken en leven produceren. De rozenkruisers hebben het over alchemie en transsubstantiatie, magische omvorming van materie. Ik snapte dat nooit, maar in compostingsprocessen zie je het gebeuren. Als dat geen magie is! Wie of wat is hier aan het werk? Morfische velden? Etherkracht? Sterren? In ieder geval iets

intelligents. Preparaten sterken hierbij het zelf-organiserend vermogen. Ze werken intelligent makend op natuurlijke levensprocessen en verzorgen de ontmoeting van het aardse en het kosmische.”

Volkert trekt een parallel met de economie, waar hebzucht gedreven winst leidt tot ‘doodsprocessen’. Hier moet een composeringsproces plaatsvinden in drie fases, een omvormingsproces op het spirituele, het sociale en het ecologische niveau. “Zo wordt die ‘inclusieve winst’ gevormd, een bron van nieuwe vitaliteit.”

Mentale spierballen

Wat zou je in dit maatschappelijke omvormingsproces kunnen vergelijken met de

preparaatwerking? Al pratend komt Volkert tot een antwoord: “Wat werkt intelligent makend op sociale levensprocessen? Iets dat toegang kan bieden tot kosmische intelligentie. Meditatie. Iedereen draagt die kosmische intelligentie als een kiem in zich, verborgen achter sluiers. De vraag is: hoe krijg je de mens-intelligentie opgetild naar mensheids-intelligentie? Meditatie is hard werken, mentale spierballen kweken.”

“Niet om asceet te worden. De vorm van spiritualiteit waarbij je je terug trekt uit de wereld en verwijderd van de actualiteit, is niet de weg. In de wereld die op je pad komt, ligt nou juist de uitdaging! Ik laat mij inspireren door Arthur en zijn twaalf ridders die de wereld introkken om te strijden voor de inner-

where ecology meets economy

De naam Eosta is afgeleid van Eos, de Griekse godin van de dageraad. De zonsopgang symboliseert hoe het bedrijf elke dag opnieuw werkt aan het omvormen van wat er is, door idealisme en realisme te verbinden. In het logo van Eosta, met de kleuren van de regenboog, komt dat beeld terug: volgens Goethe ontstaat de regenboog op het punt waar licht en donker elkaar ontmoeten.

Volkert: “Onze *corporate identity* doordringt alles. Of noem het bedrijfsindividualiteit, of bedrijfsengel; je moet goed

Corporate identity of bedrijfsengel

op je woorden letten, afhankelijk van het gezelschap.”

“Al Gore zei: ‘Navigeer niet alleen op de lichten van passerende schepen maar ook op die van de sterren.’ Wij hebben geen vijfjarenplan, maar houden koers door te navigeren op vijf hoofddoelstellingen, op onze eigen vijf sterren, waarvan de bedrijfsindividualiteit de eerste is. De andere sterren zijn gerelateerd aan de leveranciers, operatie & logistiek, de klanten en de mensen binnen onze organisatie.”

“We werken met cellen van tien tot

twaalf mensen die elkaar aanvullen. Leiderschap zoeken we laag in de organisatie en in teamverband. Is de leidinggevende bijvoorbeeld vooral ondernemend maar wat minder gestructureerd, dan wordt die teamleidingstaak aan iemand gegeven die dat beter kan. Verwijt dan die ondernemende persoon niet dat hij of zij niet structurerend is, of andersom, maar laat ieder doen waar hij goed in is. Je verwijt een viool ook niet dat hij geen cello is. Samen vorm je een orkest en maak je muziek. *Dance!*”

lijke grootsheid die ego-krachten overwint. Een strijd die ogenschijnlijk in de buitenwereld gestreden wordt, maar zich in werkelijkheid in ieder van ons van binnen afspeelt. De weg naar buiten leidt naar binnen. Wat mij betreft dwars door het midden. Tem de astrale woestheid in de economie. Duik in hebzucht en egoïsme. Omarm Ahriman en Lucifer, zodat je hen kunt verlossen.” ☺

Ellen Winkel schrijft, spreekt en coacht vanuit de visie dat alles wat leeft deel is van een groter, samenhangend geheel.

“Wat ik zo mooi vind binnen het biodynamische wereldje, is dat boeren en andere betrokkenen dingen voor elkaar krijgen die anderen voor onmogelijk houden. Dat ze hun idealen volgen en hun creativiteit inzetten om hun dromen te verwezenlijken.”

www.schrijfwinkel.nl

Derk Klein Bramel werkt als coach en adviseur voor organisaties en personen en is docent op Kraaybeekherhof. “Goed verteerde ervaring is de vruchtbare compost voor de toekomst.”

John Ruskin (1819-1900) was een kunstcriticus en filosoof. Hij was verstandig genoeg om te zeggen dat wanneer je voor iets te veel betaalt, je alleen een beetje geld verliest, verder niets. Als je te weinig voor iets betaalt, raak je het soms helemaal kwijt. Wat je gekocht hebt kan niet langer de functie vervullen waarvoor je het gekocht hebt. Vakbekwame onderhandelaars doen er goed aan Ruskins conclusie te overdenken: "Het is stom om te veel te betalen, maar het is nog erger om te weinig te betalen."

Jean-Marie Dru, reclameman, in zijn boek *Jet Lag*

